

มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถานของไทย

อภิชาติ อวจำปา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ.2556

Legal Measures for Conservation Historic Sites of Thailand

APICHAT AOWCHUMPA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี ผู้ที่ข้าพเจ้าเคารพรักเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งท่านได้กรุณารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ยังได้สละเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด รวมทั้งได้ชี้แนะในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่สามารถพบได้ในตำราหรือเอกสารใด ๆ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่กรุณารับเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม และรองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่ท่านได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และท่านได้เป็นผู้ชี้แนะ ให้คำปรึกษาเพื่อความสะดวกสมบูรณ์ถูกต้องแห่งเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์ภูธร ภูมะธน รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก ผู้ให้คำแนะนำและชี้แนะความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ อาจารย์ชัยวัฒน์ มัจฉาธิคุณ อาจารย์วิภาศิริ แจ่มแสงทอง เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่ช่วยเหลือหาข้อมูลและตรวจสอบรูปแบบวิทยานิพนธ์ และบุคคลที่ได้กรุณาให้ผู้เขียนสัมภาษณ์จนกระทั่งงานวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนสามารถสำเร็จลงได้ ตลอดถึงนายณัฐวุฒิ เกษสุพรรณ ที่ช่วยเหลือหาข้อมูลและช่วยงานสัมภาษณ์

ผู้เขียนขอขอบคุณพี่ด้อมและเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่านที่คอยช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน และบุคคลอื่น ๆ อีกหลายคนที่ช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ซึ่งผู้เขียนไม่สามารถกล่าวนามมาทั้งหมดนี้ได้

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดาของผู้เขียนซึ่งเป็นที่รักและเคารพอย่างที่สุด โดยท่านทั้งสองได้อยู่เคียงข้างและให้กำลังใจผู้เขียนตลอดมา

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังมีคุณค่าทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขออุทิศแก่ผู้บุพการีและบุคคลสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

อภิชาติ อวจำปา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญภาพ.....	๘
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	7
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	8
1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา.....	8
2. แนวคิด ความเป็นมาและความหมายในการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	9
2.1 แนวคิดและหลักการสากลในการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	10
2.1.1 แนวคิดสากลในการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	10
2.1.2 กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	17
2.2 แนวคิด และความเป็นมาในการอนุรักษ์โบราณสถานของประเทศไทย....	26
2.2.1 แนวคิดในการอนุรักษ์โบราณสถานของประเทศไทย.....	26
2.2.2 ความเป็นมาในการอนุรักษ์โบราณสถานของประเทศไทย.....	36
2.3 ความหมายของการอนุรักษ์.....	45
2.4 ความหมายของโบราณสถาน.....	46
2.4.1 ความหมายของโบราณสถานในทางกฎหมาย.....	46
2.4.2 ความหมายของโบราณสถานในเชิงวิชาการและในทางกฎหมาย ระหว่างประเทศ.....	48
2.5 ความหมายและความสำคัญของเมืองเก่า.....	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.6 สาเหตุที่ทำให้โบราณสถานเสื่อมสภาพและเสียหาย.....	54
2.7 มาตรการจูงใจเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	56
2.8 แนวคิดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	58
2.8.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม.....	58
2.8.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วม.....	59
2.8.3 กระบวนการมีส่วนร่วมสาธารณะ (Public Participation).....	59
2.8.4 กรณศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์โบราณสถาน และสิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรม.....	60
3. มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถานของไทยและต่างประเทศ...	64
3.1 มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถานของประเทศไทย.....	64
3.1.1 มาตรการป้องกันและคุ้มครองโบราณสถาน.....	65
3.1.2 มาตรการควบคุมสิ่งแวดล้อมโดยรอบโบราณสถาน.....	95
3.1.3 มาตรการกำหนดโทษและบังคับโทษ.....	110
3.2 มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถานของต่างประเทศ.....	115
3.2.1 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการรักษาและคุ้มครองโบราณสถาน และสิ่งแวดล้อมโบราณสถานของประเทศญี่ปุ่น.....	115
3.2.2 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการรักษาและคุ้มครองโบราณสถาน และสิ่งแวดล้อมโบราณสถานของประเทศอังกฤษ.....	116
4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	123
4.1 สภาพปัญหาการอนุรักษ์โบราณสถานของประเทศไทย.....	123
4.2 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	126
4.2.1 การป้องกันและคุ้มครองโบราณสถาน.....	126
4.2.2 การควบคุมสิ่งแวดล้อมโดยรอบโบราณสถาน.....	144
4.2.3 การกำหนดโทษและบังคับโทษ.....	154
4.2.4 การส่งเสริมหรือจูงใจให้เกิดการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	157

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.4 วิเคราะห์ปัญหาการประสานประโยชน์ในการอนุรักษ์โบราณสถานกับ ประโยชน์ของฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์.....	163
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	166
5.1 บทสรุป.....	166
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	174
บรรณานุกรม.....	179
ภาคผนวก.....	187
ประวัติผู้เขียน.....	218

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 ภาพป้ายประกาศของกรมศิลปากรที่ไม่มีการกำหนดแนวขอบเขตของ โบราณสถาน.....	133
3.2 ภาพป้ายประกาศของกรมศิลปากรที่ไม่มีการกำหนดแนวขอบเขตของ โบราณสถาน.....	134
3.3 กำแพงเมือง (ประตูชัย).....	135
3.4 ป้อมปราการ (บริเวณชุมชนบ้านป้อม).....	135
3.5 ปรangkสามยอด.....	146
3.6 ร้านนายอินทร์.....	146
3.7 ทางเข้าวัดสันเปาโล.....	146
3.8 ป้ายถนนฝรั่งเศส.....	152
3.9 บริเวณถนนฝรั่งเศสจากประตูวังนารายณ์สู่บ้านวิชาเยนทร์ (บ้านหลวงรับราชทูต).....	153
3.10 บริเวณด้านหลังวัดเสาชิงช้า.....	153
3.11 ถึงขยะที่อยู่บริเวณด้านหลังวังนารายณ์.....	154
3.12 กรณีสึกษาตลาดน้ำอัมพวา.....	159